Weidevogels onder Druk:
Hoe maken we het verschil

DE FRYSKE

WILBERT ELTING

Meer ruimte voor weidevogels: kan dat uit voor de boer?

Weidevogelboer Steven Strikwerda uit Easterein. FOTO: MARCEL VAN KAMMEN

EASTEREIN Veel boeren is er alles aan gelegen om het beste te doen voor het behoud van de weidevogels. Maar vaak knelt het met de bedrijfsvoering. Hoe red je de vogel zonder zelf kopje onder te gaan?

„In soad boeren wolle wol graach", zegt Bauke Dijkstra, beheerder bij Natuurmonumenten in Easterein. „Mar je moatte echt wol in hiel grut hert foar de fûgels hawwe as je der jild op tajaan wolle."

Ziehier het dilemma van de boer in het weidevogelgebied. Om een goede omgeving te bieden voor de vogels moet je als boer ingrepen doen op je perceel. Zo kan je het pas later maaien en moet je het natter houden om voor de vogels een ideale kraamkamer te bieden.

Doe je dat, dan kan je met succes de vogels een duwtje in de rug geven, weet bijvoorbeeld Steven Strikwerda, die in Easterein pal tegen natuurgebied Skrok aan is gevestigd. Hij besloot in 2016 om van zijn bedrijf met 110 koeien van intensief naar extensief en natuur-inclusief te gaan. Dat betekende niet dat hij minder koeien ging melken, maar wel dat hij veel meer grond ging gebruiken. „Yn 2017 ha we in pleats oerkocht fan 33 hektare, dat kaam doe boppe op ús eigen 45 hektare en letter is der noch 7 hektare fan in buorman bykaam. Doe wienen we yn ien kear mei deselde kij ekstinsyf." De komende tijd verwacht hij zelfs te groeien naar 220 koeien. „Mar dan wol op 170 hektare."

Op iets minder dan een derde van zijn land heeft Strikwerda zwaar natuurbeheer. „Op plakken dêr't de fûgels al sieten. Oars hat it net safolle sin." In die jaren zag hij het aantal nesten op zijn land toenemen van twee naar dertig. Ook is zijn land een veilige haven voor de kuikens die geboren worden in het natuurgebied en op een gegeven moment de wereld in trekken.

Winst voor de vogel. Maar niet direct voor de boer. Dat weet ook Dijkstra van Natuurmonumenten die veel grond verpacht aan natuur-inclusieve boeren. „It hjoeddeistige boerebedriuw en dat fan froeger sit in grut ferskil tusken. It lette meanen is foar in boer bygelyks net altyd ideaal."

Al die extra grond komt bovendien ook met een prijskaartje terwijl de koeien er niet meer melk van geven. Voor Strikwerda maakt dat het wel spannend. „By yntinsyf komt it jild út de molke. By ús kin it net allinnich dêr op draaie. Der moat ek in part út it behear fan de natoer komme."

Voor het natuurbeheer kunnen boeren een vergoeding aanvragen bij het agrarisch collectief Westergo. „Greidfûgels ha in bepaalde foarm fan behear nedich dy't dreech yn te passen is yn de bedriuwsfiering. Wy komme dêr by yn 'e buert", zegt Sybe van der Schaar van het collectief.

Of die vergoedingen toereikend zijn? „Se binne lanlik berekkene op basis fan in gemiddelde ynkomstenderving. Foar in boer dy't wat ekstinsiver is, is dat al frij gau passend. Mar it past net altiten."

En daar wringt ook wel de schoen, ziet Van der Schaar. „Wy wolle graach mear fûgellân. Foaral op plakken dêr't al in sterke basis is, sa as yn de Greidhoeke. Mar de fergoeding moat dan wol passend wêze."

Om het goed rond te krijgen moet het bovendien niet alleen maar afhangen van het natuurbeheer, vindt Strikwerda. „It moat eins yn 'e hiele keten oars." Strikwerda levert zijn melk aan De Fryske die hem onder meer een plus op de prijs geeft voor weidevogelbeheer. Zo lukt het aardig om de boeken sluitend te krijgen.

'Je moatte echt wol in hiel grut hert foar de fûgels hawwe as je der jild op tajaan wolle'

Al is het ook nog worstelen, ziet de boer. „It fermerken giet noch wol muoisum. De supermerk en de konsumint ha der noch net altyd wat ekstra sinten foar oer. Dat moat wol feroarje. We stekke no ús nekke út mar dat kinne we net ivich dwaan."

Het blijft wat dat betreft balanceren. „We draaie no hiel goed. En dat moat ek sa bliuwe. Foar it bedriuw mar ek foar de fûgels."

Lezingenserie in Easterein

De *Leeuwarder Courant* organiseert samen met duurzame kaasmaker De Fryske de vijfdelige lezingenserie 'De Fryske Fjildjûn' over het samenspel tussen boer en natuur. Iedere keer belichten verschillende deskundigen een vraagstuk van alle kanten. De lezingen zijn telkens op donderdag bij Natuurmonumenten op Skrok 11a in Easterein. Vanwege beperkte ruimte is opgeven verplicht. Opgave en meer informatie over de thema's en sprekers via defryske.frl/de-fryske-fjildjun.

Het programma:
6 juni: Weidevogels onder druk: hoe maken we het verschil?
13 juni: Tot op de bodem: de kracht van levend land
20 juni: Hoe een gelukkige koe zichzelf mag zijn
27 juni: Het gezondheidsverschil tussen melk en melk
4 juli: Passen koeien in een duurzaam voedselsysteem?

UITNODIGING

De Fryske FJILDJÛN

Natuurmonumenten, Skrok 11A – Easterein
19:00 - 19:30 inloop - 22:00

DE FRYSKE & LEEUWARDER COURANT ORGANISEREN:

Een vijftal bijeenkomsten om in gesprek te gaan rond de rol van duurzaamheid in de agrarische sector. Door actief bezig te zijn met duurzaamheid laten we zien dat het ook anders kan in de zuivelwereld. In deze 5 bijeenkomsten gaan we met jou de verdieping in.

- **6 juni**: Weidevogels onder druk: hoe maken we het verschil?
- **13 juni**: Tot op de bodem: de kracht van levend land.
- **20 juni**: Hoe een gelukkige koe zichzelf mag zijn.
- **27 juni**: Het gezondheidsverschil tussen melk en melk.
- **4 juli**: Passen koeien in een duurzaam voedselsysteem?

AANMELDEN IS VEREIST OP:

https://defryske.frl/de-fryske-fjildjun/

Meer info? Neem een kijkje op de website defryske.frl en hou de Leeuwarden Courant in de gaten.

Deze bijeenkomst wordt mede mogelijk gemaakt door:

DE FRYSKE LEEUWARDER COURANT provinsje fryslân provincie fryslân

Wie is de Fryske?

“Een nieuw geluid in het zuivelschap”

Ons doel is om kaas te maken waar de natuur beter van wordt en daarmee het zuivelsysteem veranderd.

2021-22 WORLD CHEESE® AWARDS SUPER GOLD

Wat doet de Fryske?

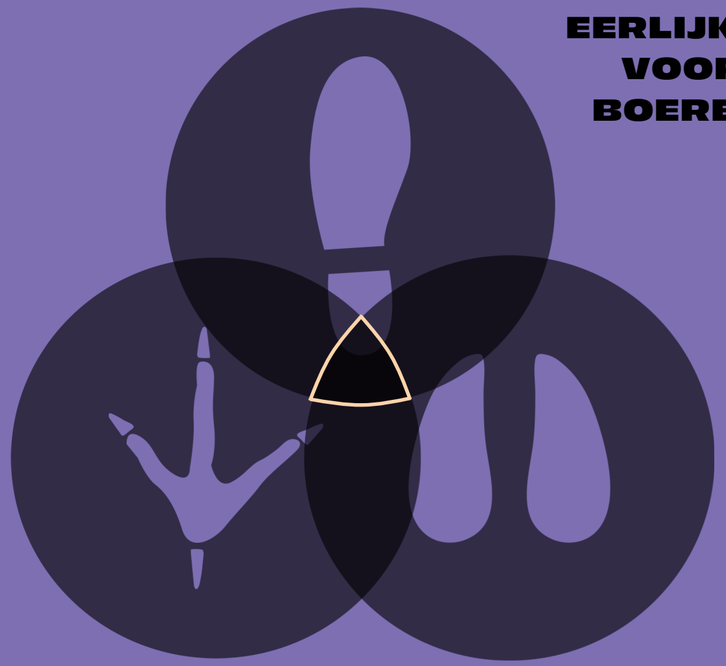

EERLIJKER VOOR BOEREN

VRIENDELIJKER VOOR WEIDEVOGELS

LIEFDEVOLLER VOOR KOEIEN

Wat staat er op de planning vandaag?

19:30 uur – Opening: **Willeke Weewer** (Manager duurzaamheid en innovatie De Fryske)
19:40 uur – **Bauke Dijkstra** (Natuurbeheer Natuurmonumenten)
20:20 uur – **Sybe van der Schaar** (Coördinator Agrarische Natuurcoöperatie Westergo)

20:30 uur – **PAUZE**

20:40 uur – **Gerard van Asselt** (Mozaïekregisseur van ANC Westergo)
21:10 uur – **Steven Strikwerda** (Veehouder De Fryske)

22:00 uur – **EINDE**

Wat staat er op de planning vandaag?

Bauke Dijkstra (Natuurbeheer Natuurmonumenten)

De Greidhoeke

Robuust en kansrijk gebied voor weidevogels

Natuurmonumenten

Inhoud

- De vereniging Natuurmonumenten
- De Greidhoeke
- Doelstellingen en kwaliteitstoetsen
- Kwalificerende soorten
- Resultaten
- Beheer en verpachting
- Kansen en knelpunten
- Vragen?

Natuurmonumenten

De Vereniging Natuurmonumenten

Bescherming van natuurgebieden, waardevolle landschappen en cultureel erfgoed

- Opgericht in 1905

- 740 medewerkers
- 5200 vrijwilligers
- 945.000 leden

- 115.000 hectare
- 350 natuurgebieden
- 3000 gebouwen

Natuurmonumenten

Beheereénheid Friesland

- Schiermonnikoog
- Fochteloërveen
- Lycklamabos
- Oudemirdumerklif
- Flietsterbosk

- Haulerpolder
- Bantpolder
- Hegewiersterfjild
- Filenspolder
- Greidhoeke

Natuurmonumenten

De Greidhoeke, eeuwenoud cultuurlandschap

- Invloed van de zee
- Kwelder- en oeverwallen
- Terpen
- Dijken
- Inpoldering
- Ontginning

Natuurmonumenten

De Greidhoeke

- +/- 450 hectare in eigendom en beheer
- Skrok, Skrins, Lionserpolder
- Onderdeel van NNN (Natuur Netwerk Nederland)
- +/- 20 pachters

Natuurmonumenten

Lionserpolder (+/- 175 hectare)

- Omringd door 175 hectare particulier natuurbeheer
- Natuurlijk reliëf van kreken, slenken en ruggen.
- Herstel middeleeuws binnenmeer (Hesensermeer) in 1834 drooggelegd
- Nederzetting ontdekt uit late Ijzertijd

Natuurmonumenten

Skrins (+/- 100 hectare)

- Verkaveling opstrekkend
- Ontginning van voormalige kreek Middelzee
- Zilte invloeden
- Bolle ekers (varkensruggetjes)
- Vogelkijkhut

Natuurmonumenten

Skrok (+/- 100 hectare)

- Onregelmatige blokverkaveling
- Water oppompen met windmolens (waarvan één rijksmonument)
- Beheerkantoor
- Zwaluwenwand
- Vogelkijkhut

Natuurmonumenten

Doelstelling natuurgebieden de Greidhoeke

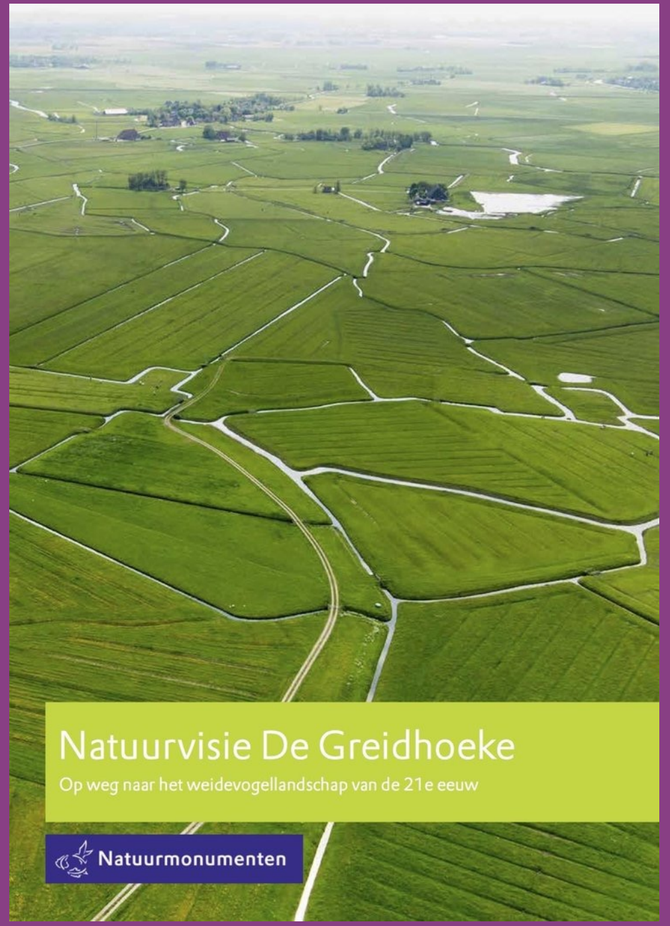

Natuurmonumenten

Doelen Natuur

In de natuurgebieden

- in stand houden, vergroten vogeldichtheid
- vergroten diversiteit
- optimaliseren functie kuikenland
- behoud en ontwikkeling botanische kwaliteiten
- behoud rustplaats wintergasten
- inzichtelijk maken overige natuurwaarden
- participatie vrijwilligers
- behoud openheid en voorkomen vestiging predatoren

In De Greidhoeke

- meer broedparen, uitbreiding kuikenland
- optimum bedrijfsvoering -weidevogelbeheer
- realiseren robuust weidevogelgebied
- verbeteren samenwerking
- lobby flexibele inzet weidevogel middelen
- realiseren gemeente brede bijenlinten

Doelen Cultuurhistorie

- vergroten leesbaarheid, beleefbaarheid waarden cultuurhistorie en landschap
- vergroten van kennis en informatie
- cultuurhistorische kwaliteiten breed uitdragen

Doelen Recreatie

- vergroten mogelijkheden beleving landschap
- open mind voor nieuwe belevingsvormen
- ontwikkelen waterwegen als recreatieve infrastructuur
- bekend maakt bemind, kwaliteiten uitdragen
- betrekken en stimuleren van de jeugd

Kwaliteitstoetsen en monitoring

- Periodieke kwaliteitstoetsen natuurbeheer (6-jarig)
- BMP en Alarmtellingen

N13.01 Vochtig weidevogelgrasland – Flora en fauna

Soortgroep	Soorten
Broedvogels:	gele kwikstaart, graspieper, grutto, kemphaan, krakeend, kuifeend, slobeend, tureluur, veldleeuwerik, watersnip, wintertaling, wulp, zomertaling

Kwaliteitsbepaling

- "Hoog": indien meer dan 60 broedparen per 100 ha van de kwalificerende soorten voorkomen
- "Midden": indien 45 – 60 broedparen per 100 ha van de kwalificerende soorten voorkomen
- "Laag": indien 35 – 45 broedparen per 100 ha van de kwalificerende soorten voorkomen

Natuurmonumenten

Kwalificerende vogelsoorten

Natuurmonumenten

Andere voorkomende vogelsoorten

Natuurmonumenten

Grutto als gidssoort (Kanarie in de kolenmijn)

- Maar liefst 90% van de populatie Grutto’s in Noord-West Europa broedt in Nederland. Dit is meer dan de helft van de wereldwijde populatie Grutto’s.

- “Stabiele aanwezigheid van Grutto’s wijst op een hoge biodiversiteit, een gebalanceerd voedselweb en bodems die horen wij een duurzame melkveehouderij. Kortom het aantrekkelijke landschap waar wij met zijn allen naartoe willen”

Natuurmonumenten

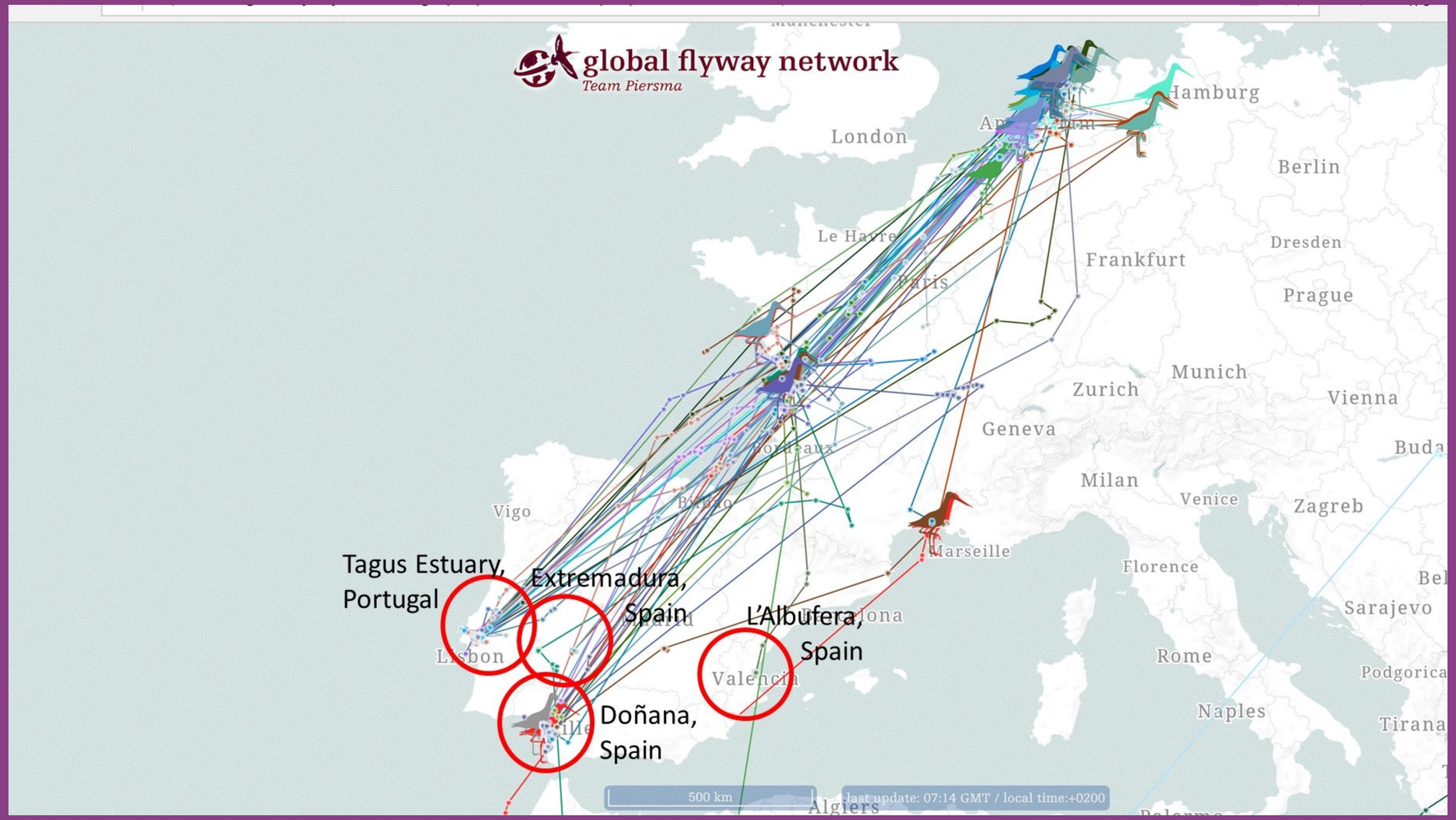

Natuurmonumenten

Resultaten Grutto

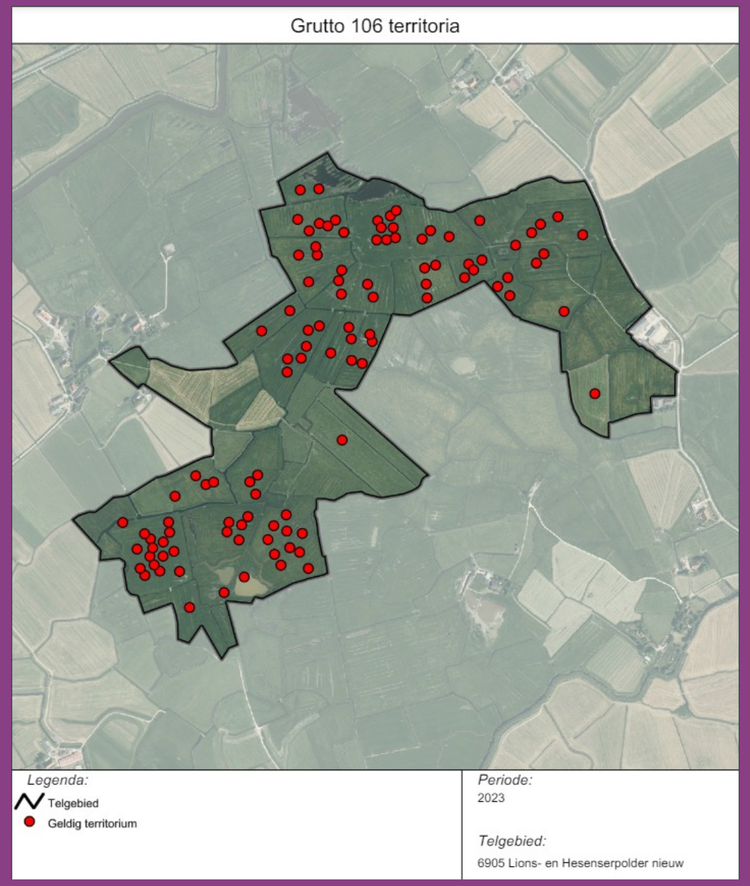

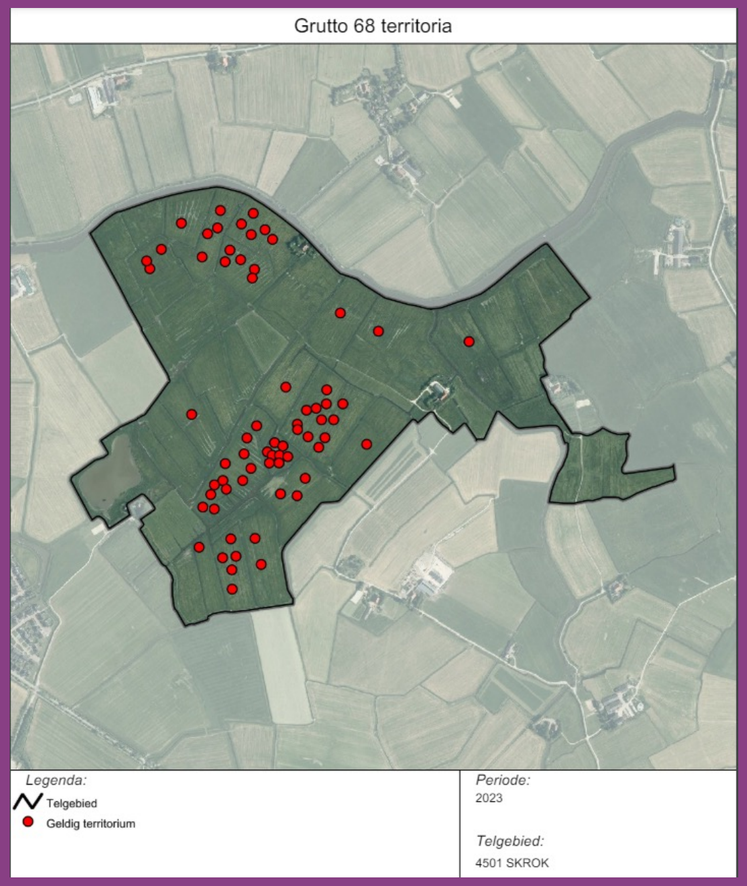

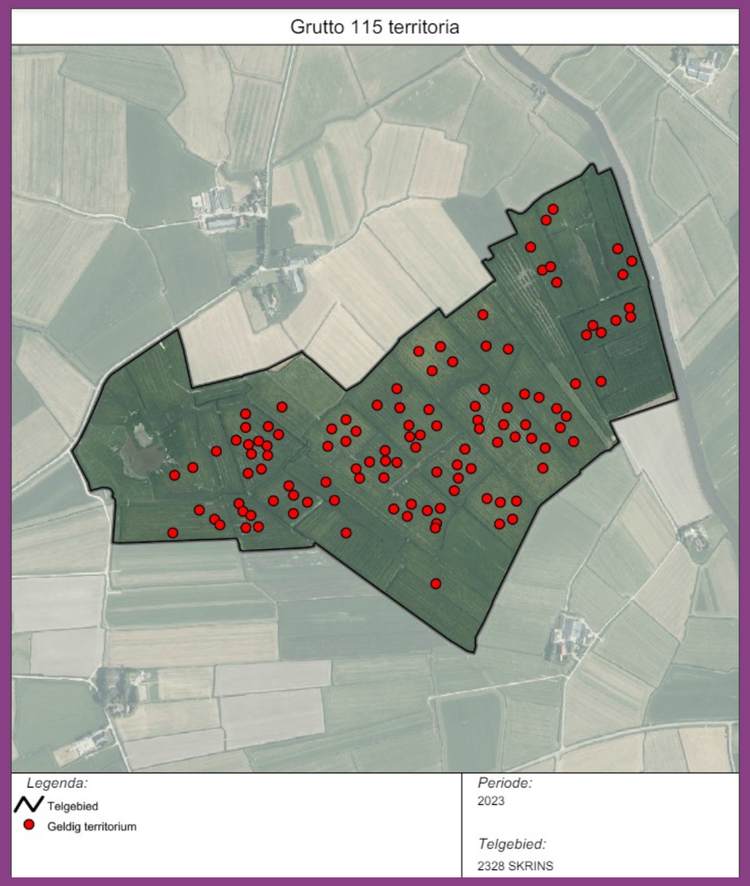

Natuurmonumenten

Resultaten Grutto

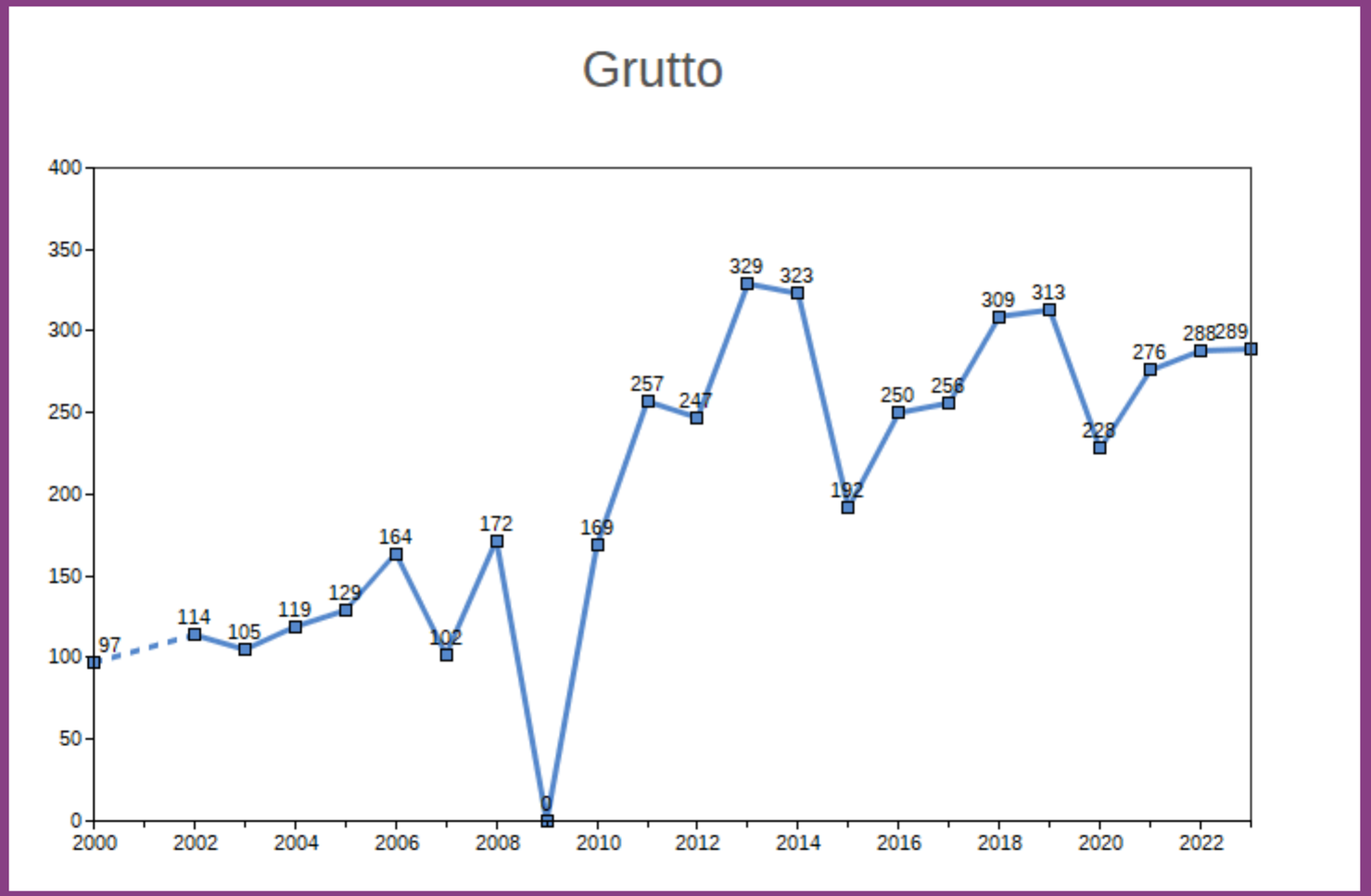

Natuurmonumenten

Resultaten Tureluur

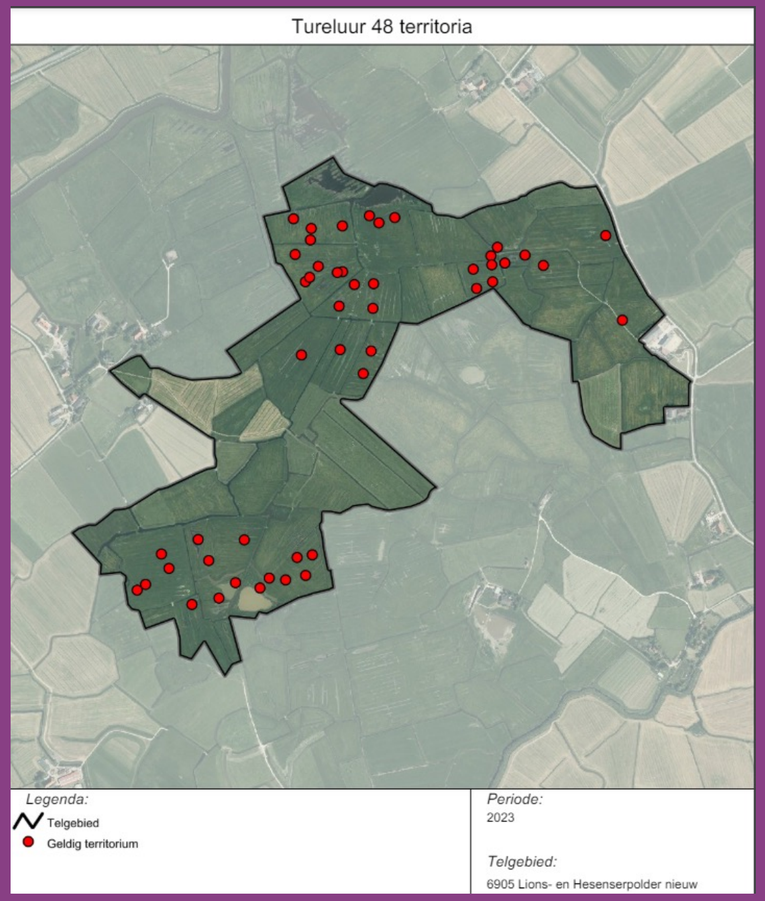

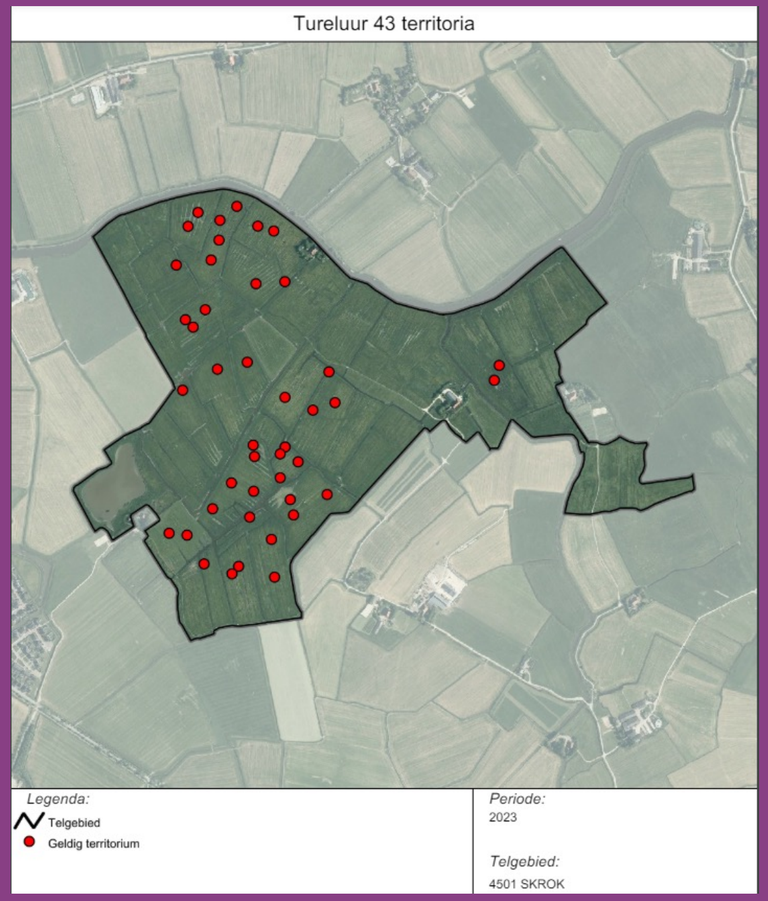

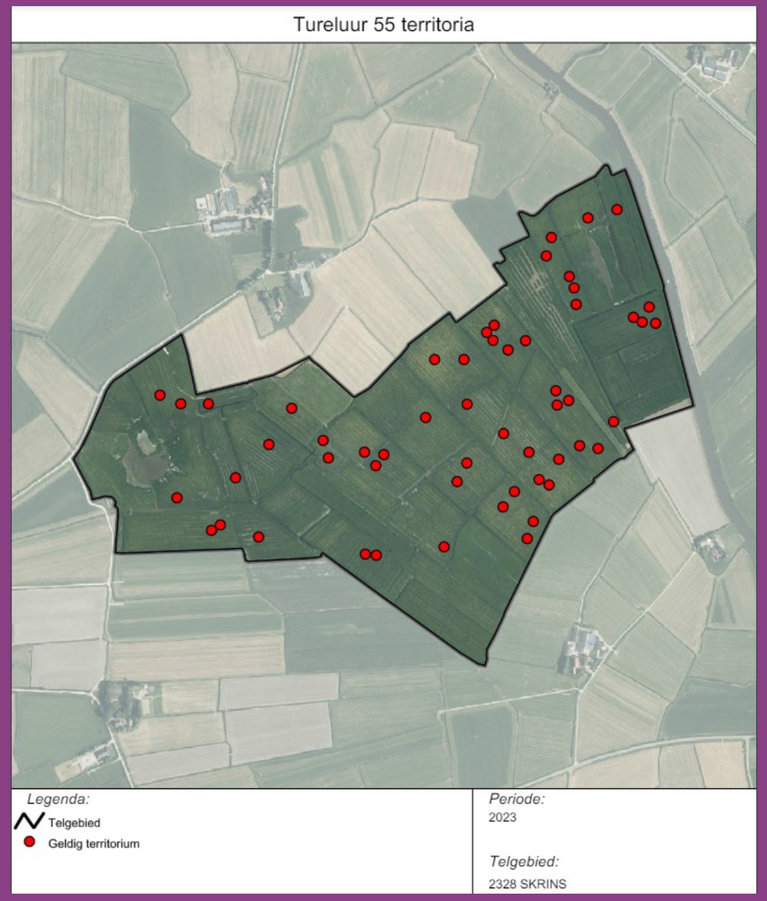

Natuurmonumenten

Resultaten Tureluur

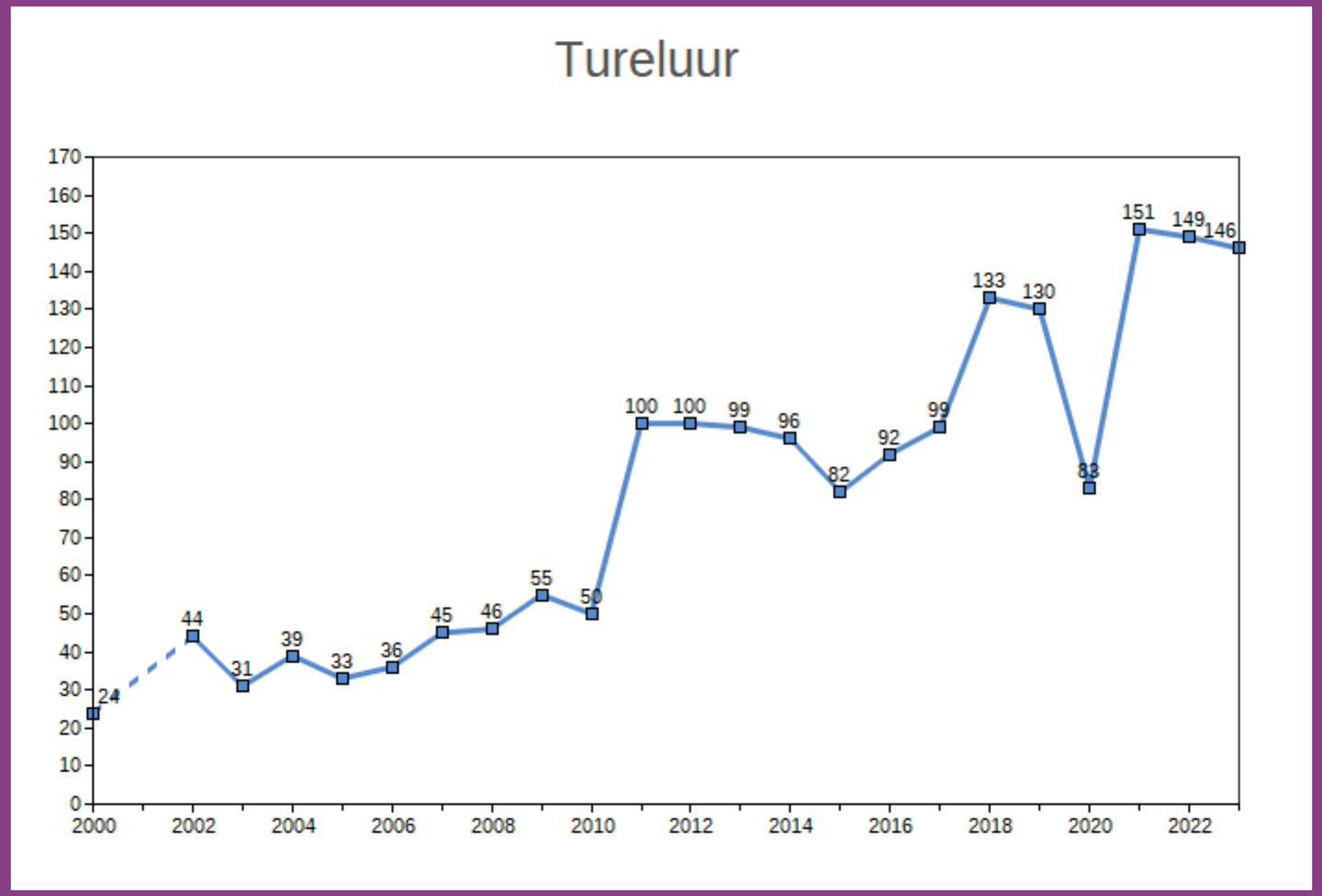

Natuurmonumenten

Resultaten Kievit

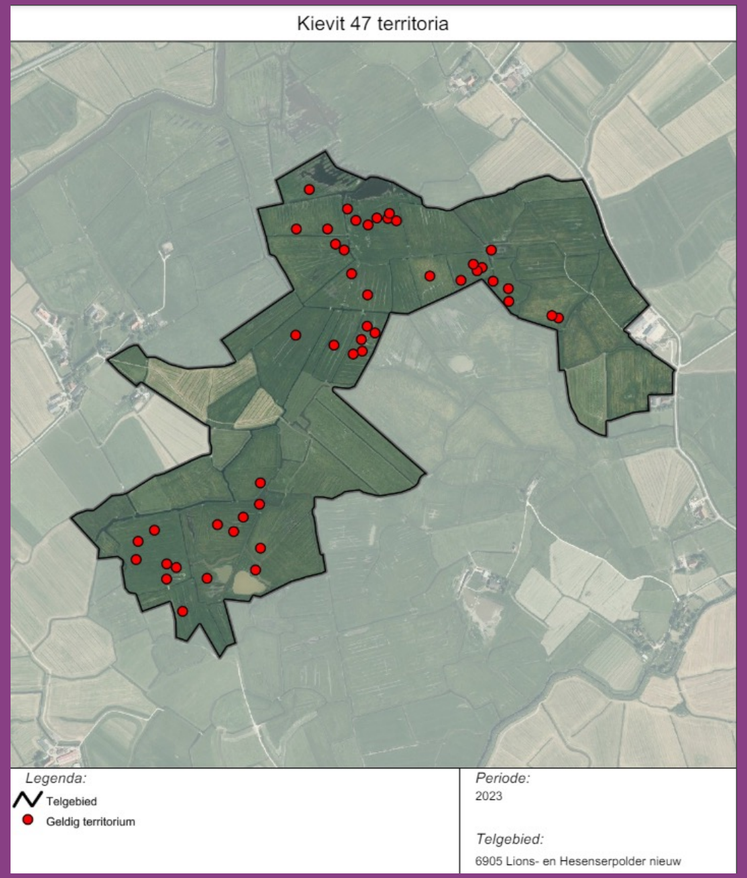

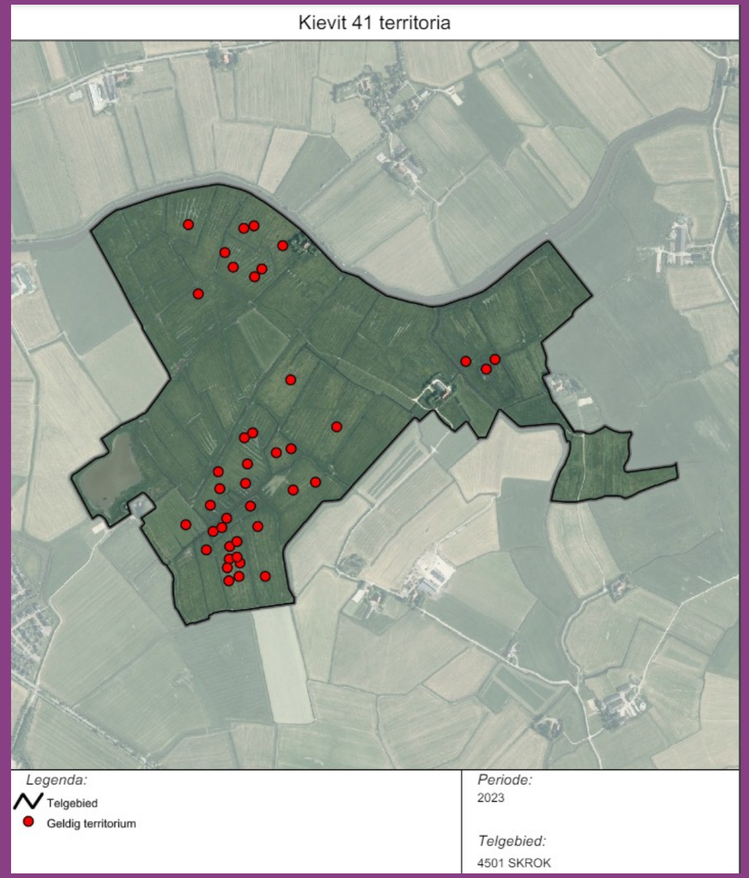

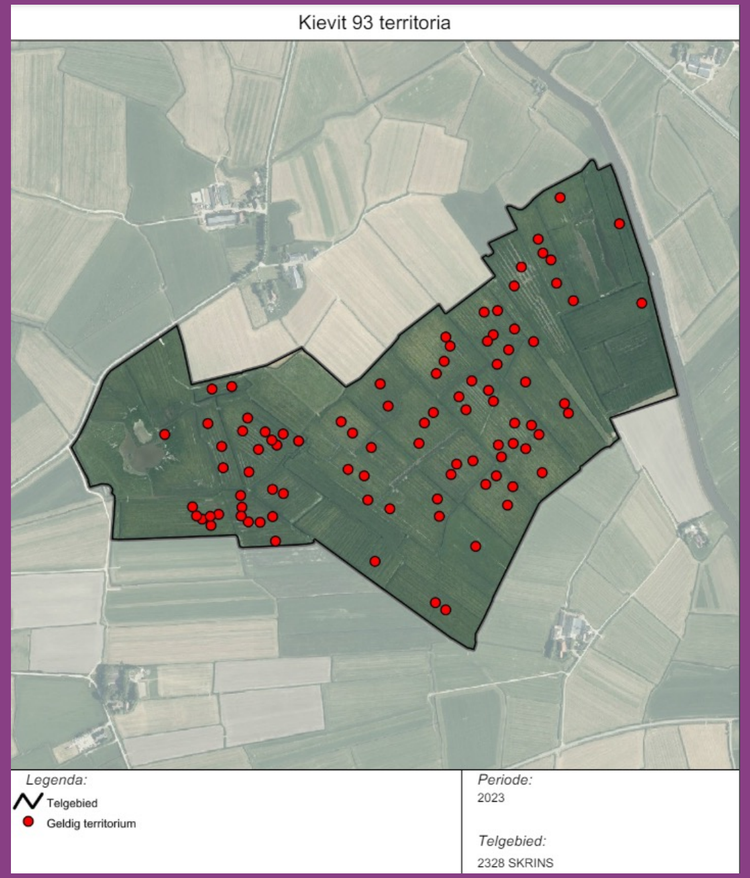

Natuurmonumenten

Resultaten Kievit

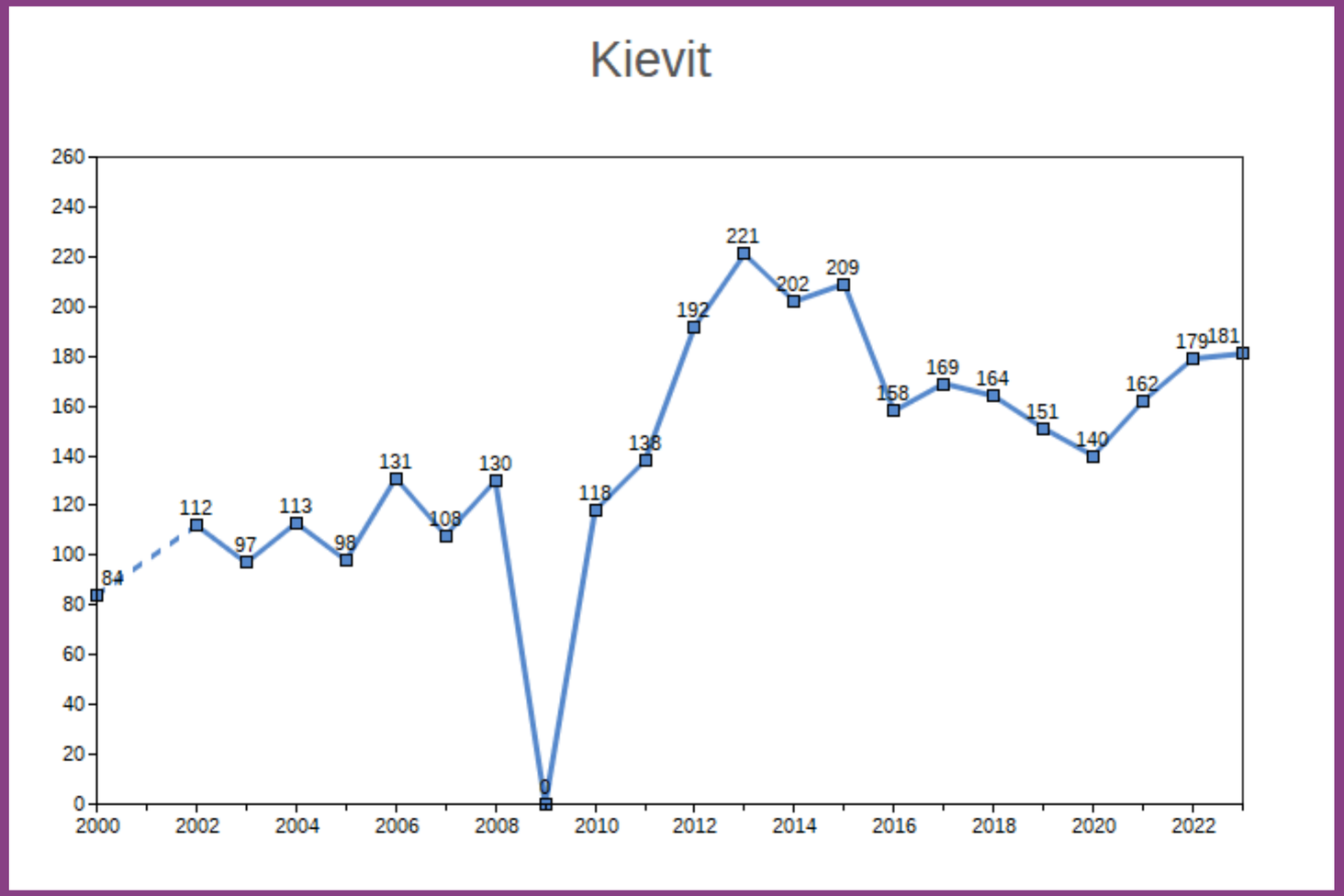

Natuurmonumenten

Beheer en verpachting

Natuurmonumenten

- Mozaïekbeheer
- Hoog waterpeil (plas-dras)
- Onderhoudsbemesting met ruige stalmest
- Openheid
- Beweiding (extensief)
- Maaien en afvoeren (na broedseizoen)
- Bestrijding ruigtekruiden
- Sloot- en greppelonderhoud
- Predatiebeheer

Beheer en verpachting

- Pachtvoorwaarden
  - Late maaidata (na broedseizoen)
  - Beweiding (voor- en/of naweiden)
  - Bemesting (beperkt met uitsluitend ruige stalmest)
  - Samenwerking en overleg boer en beheerder.

Natuurmonumenten

Kansen en knelpunten

- Knelpunten
  - Niet dekkende vergoedingen op inkomsten derving.
  - Onzekerheid kortlopende contracten
  - Werkgangen intensieve landbouw

- Kansen
  - Gebiedsgerichte aanpak (FPLG, Aanvalsplan Grutto)
  - Duurzaam verdienmodel boeren
  - Robuustere gebieden
  - Samenwerking
  - Bewustwording

Natuurmonumenten

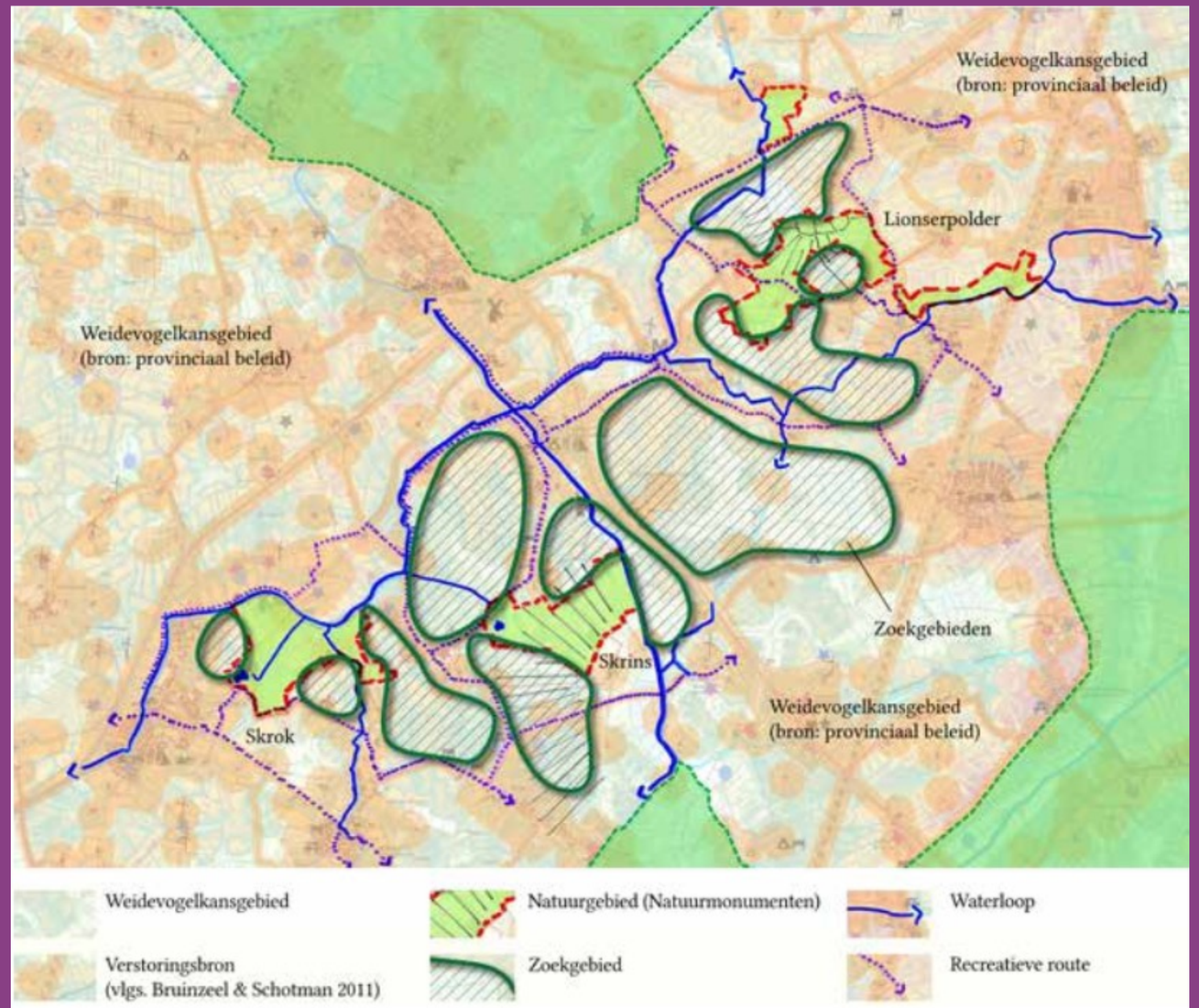

Kansrijke ontwikkelingsgebieden; tot stand gekomen op basis van gegevens van verstoring en de landschappelijke en cultuurhistorische structuur.

De Greidhoeke

Waardevol cultuurlandschap met hoge natuurwaarden

Vragen?

Natuurmonumenten

Wat staat er op de planning vandaag?

Sybe van der Schaar
(Coördinator Agrarische Natuurcoöperatie Westergo)

Gerard van Asselt
(Mozaïekregisseur van ANC Westergo)

Westergo
Agrarische Natuur
Coöperatie

Agrarisch Natuurbeheer – Hoe werkt dat?

6 juni 2024

Indeling

Westergo
Agrarische Natuur
Coöperatie

1. Collectief ANC Westergo
2. Stelsel ANLB
3. Provinciale kaders
4. Open grasland
5. Weidevogels (hoe gaat het, waarom gaat het slecht, aan welke knoppen moeten we draaien?)

ANC Westergo

Westergo
Agrarische Natuur
Coöperatie

- Opgericht door 6 ANV’s (o.a. ANV Greidhoeke)
- Bestuur
- Coordinator en projectleider op kantoor
- Beheersregisseurs
- Mozaïekregisseurs
- Schouwers
- 300 Deelnemers
- 4.000 ha

Stelsel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLB)

Westergo
Agrarische Natuur
Coöperatie

- Overeenkomst tussen 12 provincies met 40 collectieven
- Private ANLB-overeenkomsten tussen collectief en boer
- Provincie stelt kaders in Natuurbeheerplan en budget vast
- Collectief => gebiedsplan, aanvraag
- Uitbetaling door collectief

Collectief

Westergo
Agrarische Natuur
Coöperatie

- Taak, rol en werkwijze vastgelegd in Kwaliteitshandboek
- Gecertificeerd i.h.k.v. SNL
- Verantwoordelijk voor beheermonitoring, schouw, uitbetaling

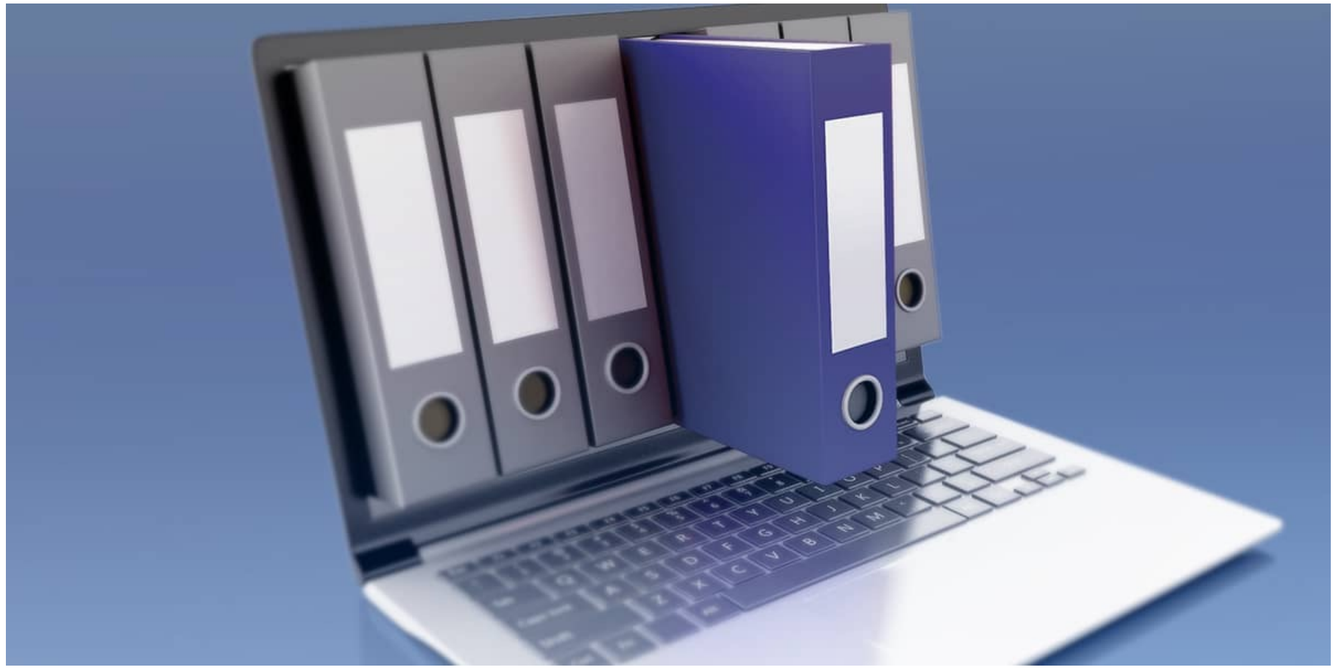

Provinciale kaders

Natuurbeheerplan

- Doelen
- Kaders
- Begrenzing leefgebieden:
  - Leefgebied Open Grasland
  - Leefgebied Open Akker
  - Leefgebied Dooradering
  - Categorie Water
  - Categorie Klimaat
- Budget

provincie fryslân

Natuurbeheerplan 2016

Agrarisch zoekgebied

Bijlage 7

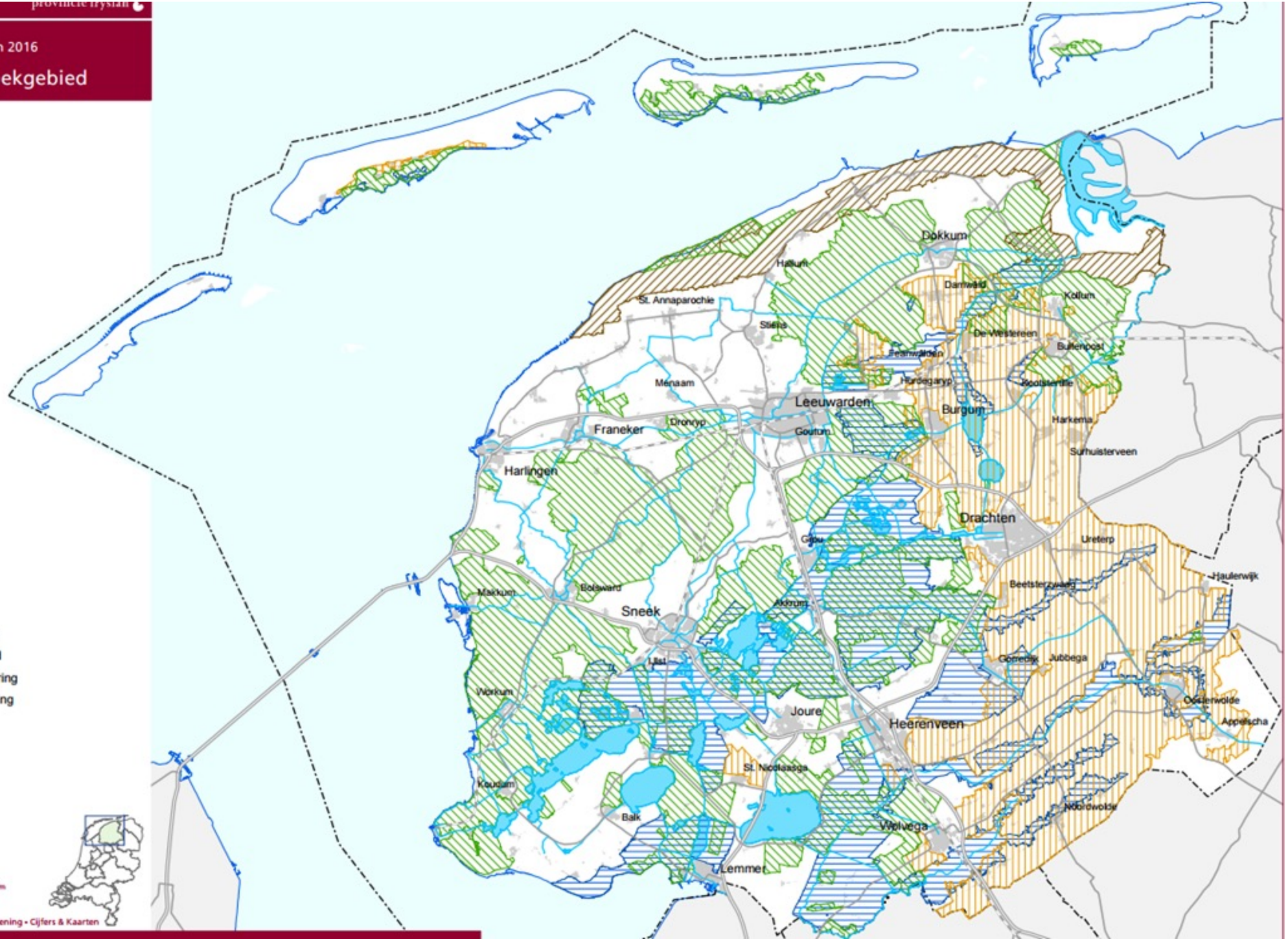

open grasland
open akkerland
droge dooradering
natte dooradering

0 2 4 6 8 10 km

kaart: afdeling Informatievoorziening • Cijfers & Kaarten

Gebiedsaanvraag

Op hoofdlijnen

- Beschrijving gebied(svisie)
- Doelen per leefgebied
- Aanpak beheerstrategie
- Koppelkansen

ANLB-overeenkomst

Met provincie

- 2023-2028 (6 jaar)
- Levering 3.500 ha
- Bedrag

Met deelnemers

- Raamcontract
- Jaarlijks beheer

Monitoring en schouw

- Controle door NVWA
- Schouw door eigen schouwcommissie
- Beleidsmonitoring door provincie
- Beheermonitoring door collectief

Beheerpakketten Open Grasland

Westergo
Agrarische Natuur
Coöperatie

- A01 Grasland met een rustperiode
- A03 Plasdras
- A04 Legselbeheer
- A05 Kruidenrijk Weidevogelgrasland
- A06 Extensieve beweiding
- A07 Ruige Mest
- A08 Hoog Waterpeil

Inpassing afhankelijk van o.a.

- Hoeveel ha onder bedrijf (veebezetting per ha)
- Financiële lasten
- Productiviteit grond/ganzen
- Weiden/ jaarrond op stal
- Grond op afstand/ huiskavel
- Etc

Vergoeding

- Vergoeding per pakket o.b.v. opbrengstderving en extra arbeid: = geen verdienmodel
- Kansen uit de markt

Ontwikkeling weidevogelpopulatie

- Landelijk en provinciaal nog steeds afnemend voor onze weidevogels

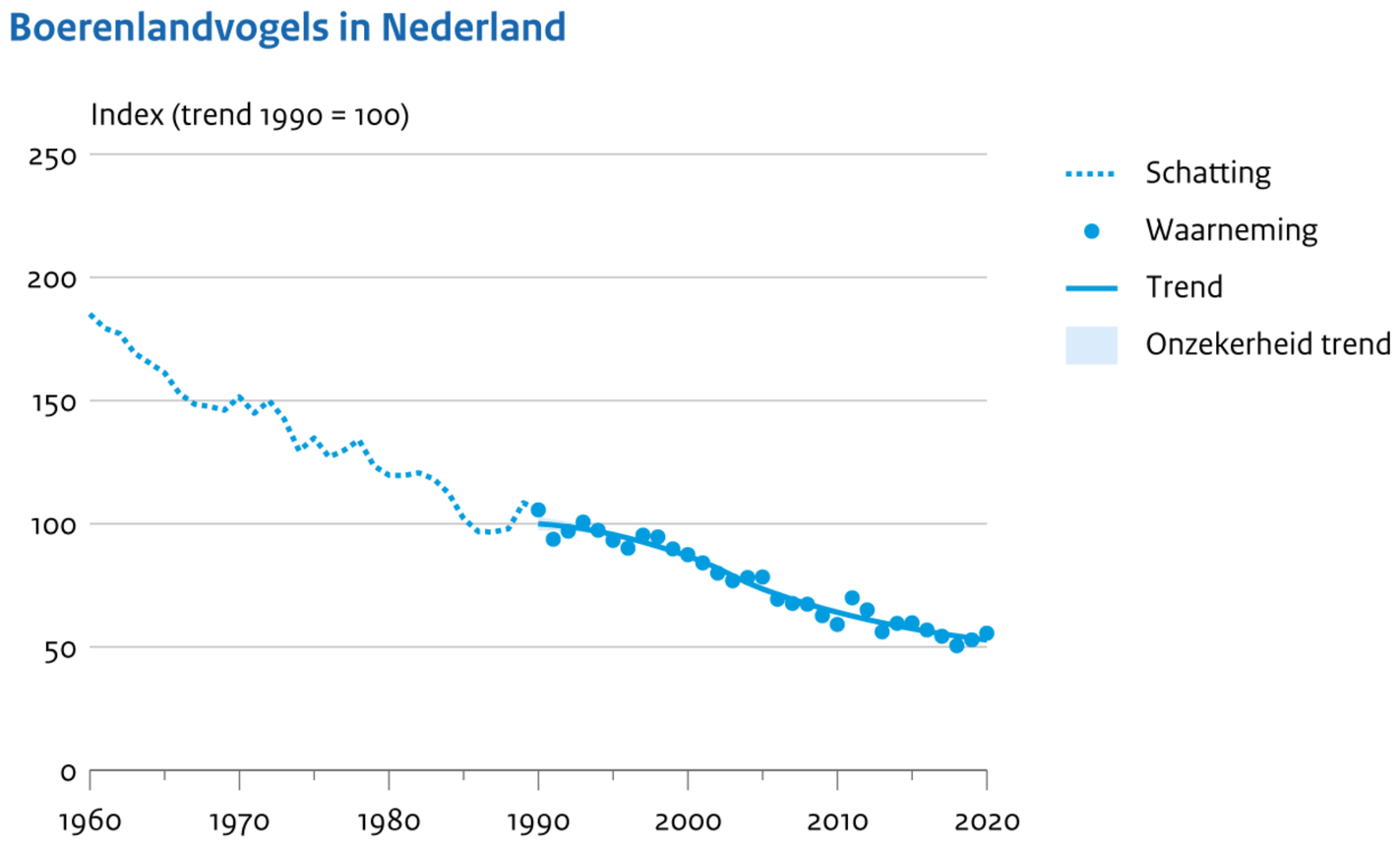

Bron: NEM (Sovon, CBS)

CBS/mrt22
www.clo.nl/nl147913

Westergo
Agrarische Natuur
Coöperatie

Onze inzet

- Gebiedsgericht
- Rust
- Hoog waterpeil en plasdras
- Dekking
- Kruiden
- Beweiding
- Openheid
- Beheer predatoren
- Samenwerking

Resultaat

- Binnen ANLB stabilisatie
- Landelijk en provinciaal nog steeds afnemend

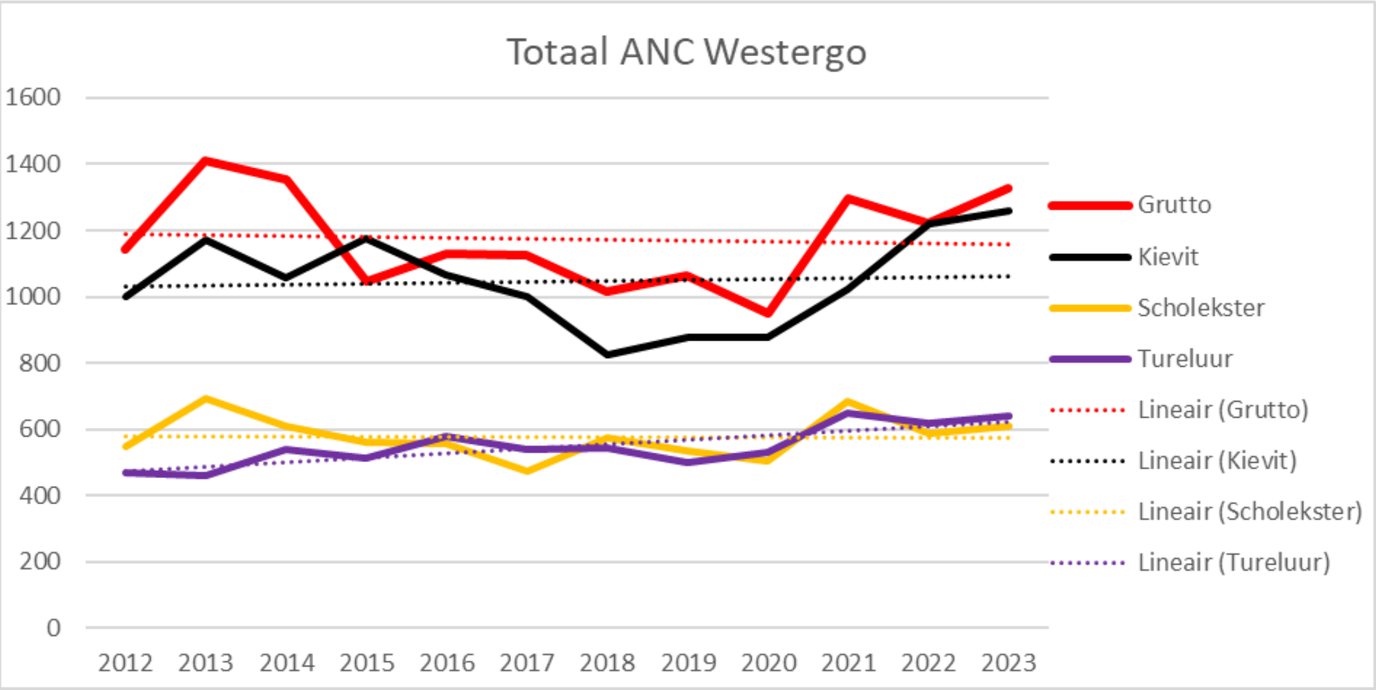

Broedsucces telt

- Grutto

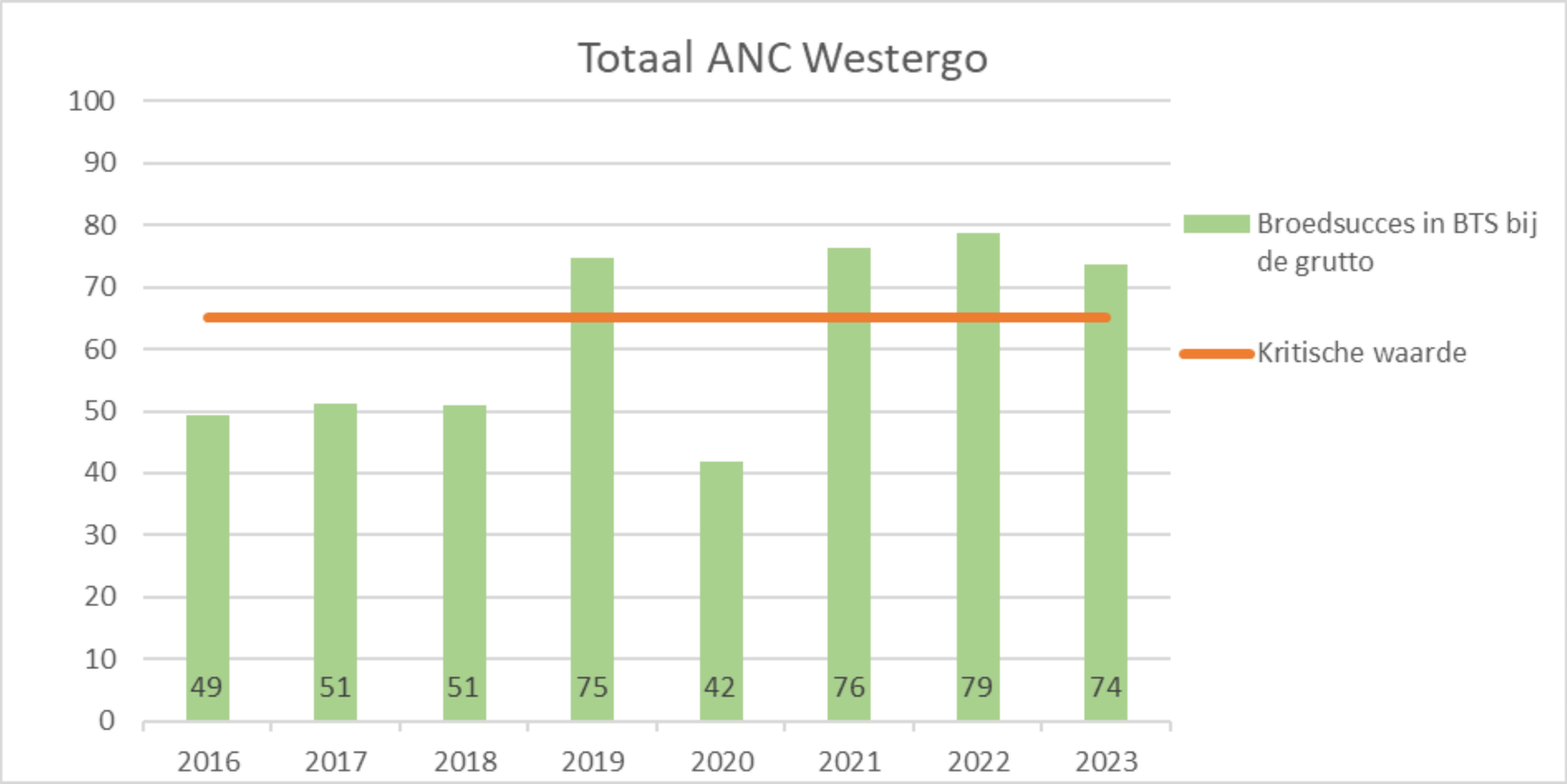

Invloed predatie (te) groot

Westergo
Agrarische Natuur
Coöperatie

Aanpak zwarte kraai, vos (2x) en vanaf 2020 steenmarter

Invloed predatie (te) groot

Westergo
Agrarische Natuur
Coöperatie

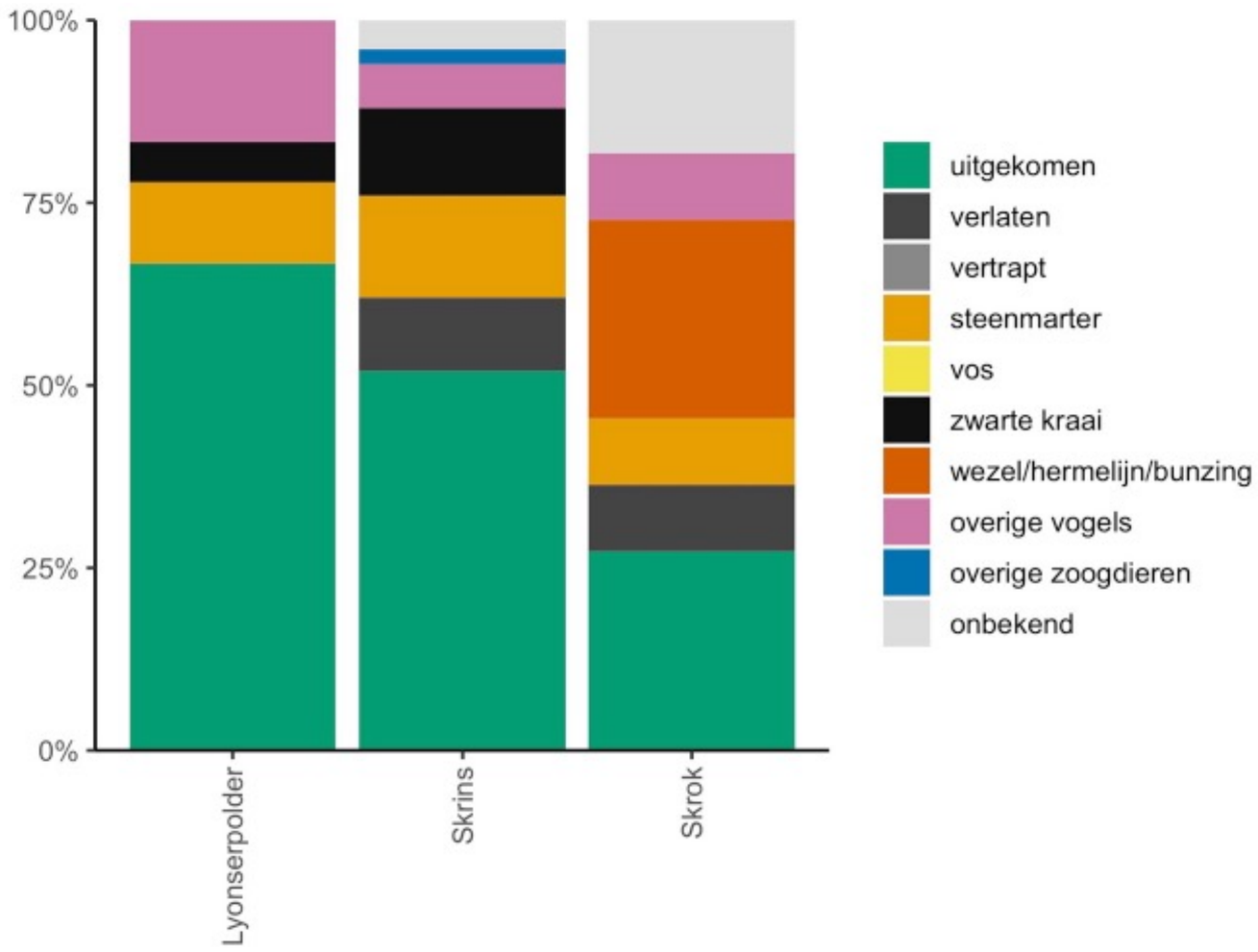

Invloed predatie (te) groot

Westergo
Agrarische Natuur
Coöperatie

- ‘Fjildminsken’ trekken aan de alarmbel; niet gehoord
- Onderbouwing tijdrovend en duur
- Nesten met wildcamera’s
- Kuikens met zenders

Hermelijn, wezel, bunzing, das, kat, rat, egel, buizerd, blauwe reiger, **bruine kiekendief**, ooievaar, torenvalk, havik, slechtvalk, zilvermeeuw, mantelmeeuw, etc

Westergo
Agrarische Natuur
Coöperatie

ANLB heeft effect

- Beheren leefgebied of populaties?
- Inzet op uitbreiding areaal
- Langlopende contracten
- Concurrerende tarieven met (melk)productie
- Verdienmodellen uit de markt
- Boeren willen wel

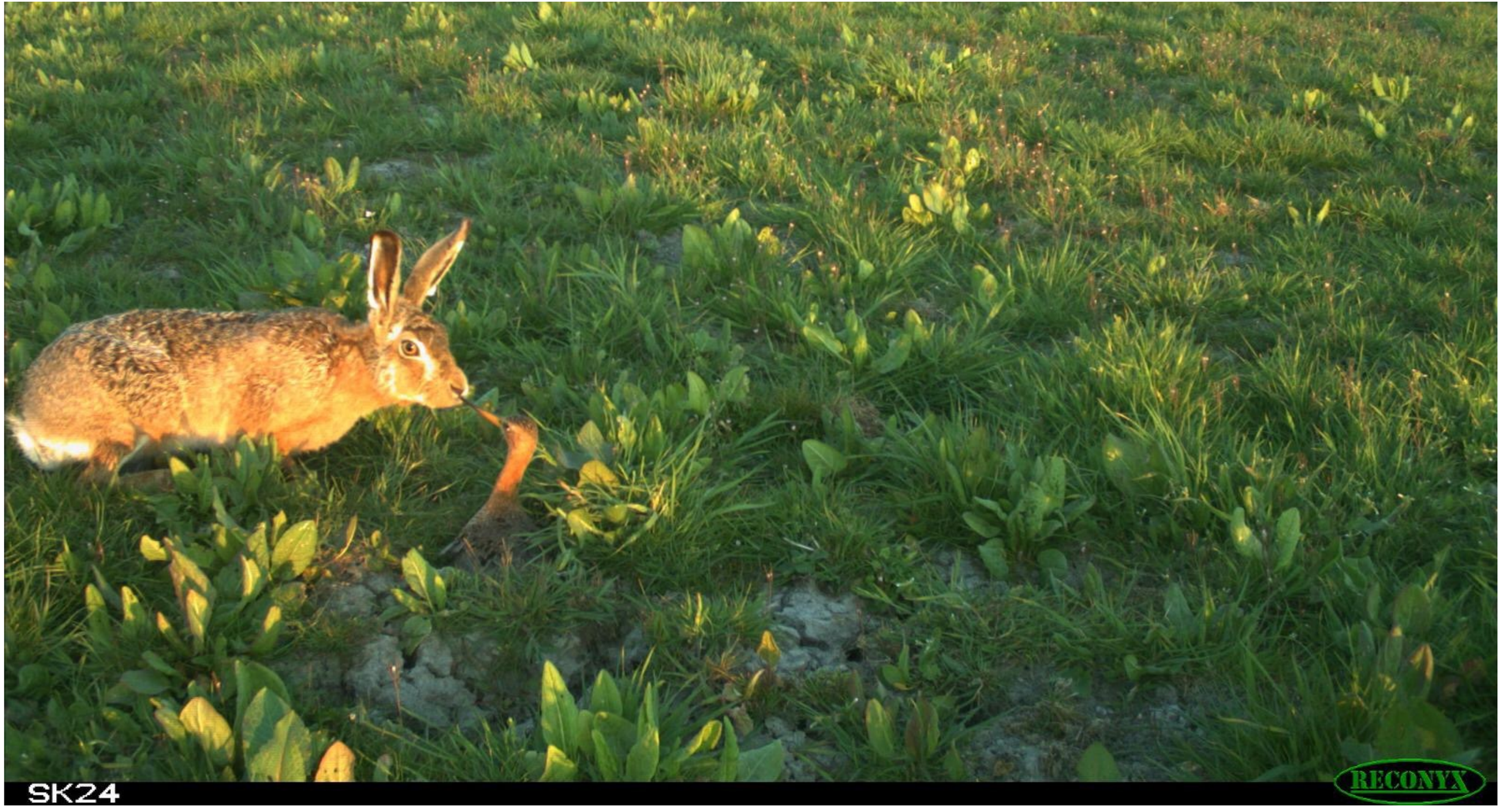
SK24
RECONYX

Rol mozaïekregisseur

Westergo
Agrarische Natuur
Coöperatie

1. Afstemmen
2. Afstemmen
3. Afstemmen

Jaarcyclus

Najaar:

1. Start overleg deelnemers ANLB. Beheerpakketten ‘in de week’ leggen

November

4. Start uitvoering steenmarter, eindigt in mei

Januari/februari

5. Laatste beheerafspraken voor start seizoen. Zwaar beheer ligt vast

Maart

6. 1e kievitsei, start seizoen, plasdrassen vol water

April

7. Nestregistratie op alle percelen voor de 1e snee/mais. Inzet (kuikenvelden). Mei/juni

8. Beheer verplaatsen, afschalen, opplussen o.b.v. alarm. Doelstelling: Na 1 juli BTS > 70%

Jaarrond: afstemming boeren, vrijwilligers, jagers, stichtingen, andere collectieven subsidies inrichtingsmaatregelen aanvragen, loonbedrijven, etc

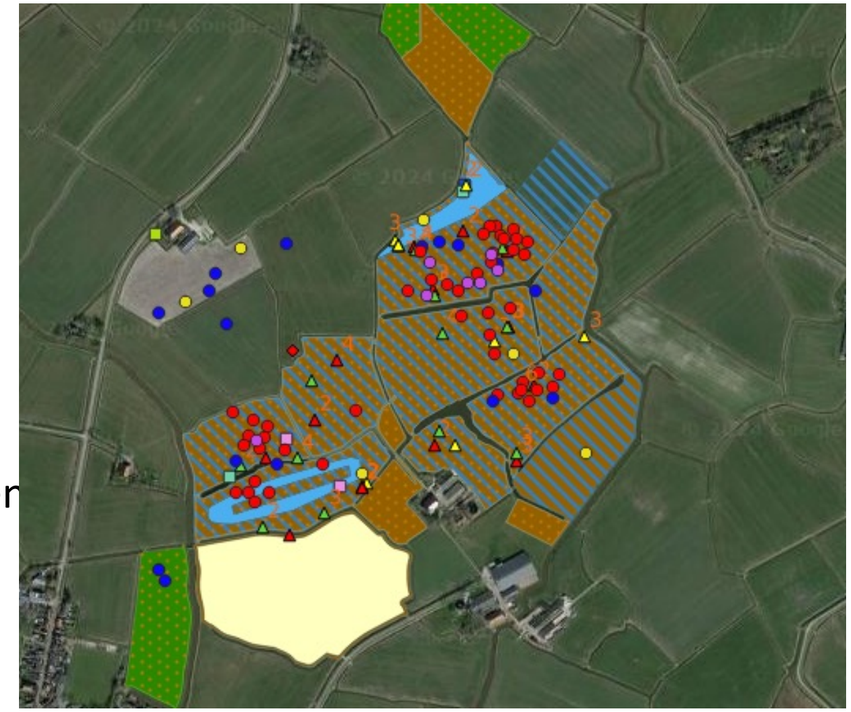

Knelpunten

- Predatie
  - Ei-fase 2024 was nog goed, kuikenfase matig tot slecht. Rol kiekendief
- Budget.
  - Jaarlijks ANLB
  - Eenmalige investeringen in biotoop
- Tekort aan nazorgers

Pluspunten

- Positieve contacten onderling, ondanks bij negatieve resultaten.
- Communicatie. Groepsapp, fysiek, mobiel
- Gezamenlijke bijeenkomsten. Kennis uitwisselen.

Westergo
Agrarische Natuur
Coöperatie

Agrarisch Natuurbeheer – Zo werkt dat

6 juni 2024

Wat staat er op de planning vandaag?

Steven Strikwerda (Veehouder De Fryske)

eigenaren	**Steven Strikwerda**
aantal koeien	**150**
aantal stuks jongvee	**120**
melkproductie	**8000 kg, 4,55% vet en 3,65% eiwit**
grondgebruik	**170 ha grasland, waarvan 65 ha in weidevogelbeheer**
weidevogelnesten	**30 grutto's, 22 kieviten, 9 scholeksters en 7 tureluurs**

Easterein

UITNODIGING

De Fryske FJILDJÛN

Natuurmonumenten,
Skrok 11A – Easterein
19:00 - 19:30 inloop - 22:00

DE FRYSKE & LEEUWARDER COURANT ORGANISEREN:

Een vijftal bijeenkomsten om in gesprek te gaan rond de rol van duurzaamheid in de agrarische sector. Door actief bezig te zijn met duurzaamheid laten we zien dat het ook anders kan in de zuivelwereld. In deze 5 bijeenkomsten gaan we met jou de verdieping in.

- **6 juni**: Weidevogels onder druk: hoe maken we het verschil?
- **13 juni**: Tot op de bodem: de kracht van levend land.
- **20 juni**: Hoe een gelukkige koe zichzelf mag zijn.
- **27 juni**: Het gezondheidsverschil tussen melk en melk.
- **4 juli**: Passen koeien in een duurzaam voedselsysteem?

AANMELDEN IS VEREIST OP:

https://defryske.frl/de-fryske-fjildjun/

Meer info? Neem een kijkje op de website defryske.frl en hou de Leeuwarden Courant in de gaten.

Deze bijeenkomst wordt mede mogelijk gemaakt door:

DE FRYSKE LEEUWARDER COURANT provinsje fryslân provincie fryslân